

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Paa den yderste Dag.

Citation: Andersen, H. C.: "Paa den yderste Dag.", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. II kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 229. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr02val-shoot-workid90067.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. II kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Paa den yderste Dag.

Den helligste Dag her blandt alle Livets Dage er den, vi døe paa; det er den yderste Dag, den hellige store Forvandlings Dag. Har Du rigtigt, alvorfuldt tænkt over denne mægtige, visse, sidste Time her paa Jorden?

Der var en Mand, en strængt Troende, som han kaldtes, en Stridsmand for Ordet, der var ham en Lov, en nidkjær Tjener af en nidkjær Gud. - Døden stod nu ved hans Seng, Døden med det strænge, himmelske Aasyn.

»Timen er kommen, Du skal følge mig!« sagde Døden og rørte med sin iiskolde Finger hans Fødder, og de iisnede, Døden berørte hans Pande, derpaa hans Hjerte, og det brast derved og Sjælen fulgte Dødsengelen.

Men i de faa Secunder forud, mellem Indvielsen fra Fod til Pande og Hjerte, gik som et Havs store tunge Bølger, Alt hvad Livet havde bragt og vakt, henover den Døende. Saaledes seer man med eet Blik ned i det svimlende Dyb og omfatter, i eet Tankelyn, den umaadelige Vei; saaledes seer man med eet Blik, i een Sum, den talløse Stjernevrimmel, kjendende Kloder og Verdner i det vide Rum.

I et saadant Øieblik gyser den forfærdede Synder og har Intet at hælde sig til, det er, som sank han ud i en uendelig Tomhed! - Men den Fromme hælder sit Hoved til Gud og giver sig, som Barnet, hen i »din Villie skee med mig!«

Men denne Døende havde ikke Barnets Sind, han følte, han var Mand; han gjøs ikke, som Synderen, han vidste, han var den rette Troende. Paa Religionens Former i al deres Strængighed havde han holdt; Millioner, vidste han, maatte gaae den brede Vei til Fordømmelsen; med Sværd og med Ild kunde han have ødelagt deres Legemer her, som alt deres Sjæl var det og

--- -- 230

altid, vilde blive det -! hans Vei var nu mod Himlen, hvor Naaden aabnede ham Porten, Naaden, den lovede.

Og Sjælen gik med Dødsengelen, men eengang endnu saae den hen til Leiet, hvor Støvbilledet laae i den hvide Liigskjorte, et fremmed Aftryk af dens Jeg. - Og de fløi, og de gik - det var som i en mægtig Hal og dog som i en Skov; Naturen var beskaaret, udspændt, opbundet og sat i Række, kunstiggjort, som de gamle franske Haver; her var Maskerade.

»Det er Menneskelivet!« sagde Dødsengelen.

Alle Skikkelser saaes mere eller mindre formummede; det var ikke de ædleste eller mægtigste just alle de, som gik i Fløiel og Guld, det var ikke de laveste og ringe Alle, der gik i Fattigfolks Kjole. - Det var en underlig Maskerade, og især ganske egent var det at see, hvorledes de Allesammen under deres Klædning skjulte omhyggelig Noget for hverandre; men den Ene sled i den Anden, at det kunde blive synligt, og da saae man Hovedet af et Dyr stikke frem; hos En var det en grinende Abe, hos en Anden en fæl Gjedebuk, en klam Slange eller mat Fisk.

Det var Dyret, som vi Alle bære paa, Dyret, som er voxet fast i Mennesket, og det hoppede og det sprang og vilde frem, og hver holdt Klæderne tæt om det, men de Andre reve tilside og raabte: »Seer Du! see! Det er ham! det er hende!« og den Ene blottede den Andens Elendighed.

»Og hvad var Dyret hos mig!« spurgte den vandrende Sjæl; og Dødsengelen pegede hen for sig paa en stolt Skikkelse, og om dens Hoved viste sig en broget Glorie med skinnende Farver, men ved Mandens Hjerte skjulte sig Dyrets Fødder, Paafuglens Fødder; Glorien var kun Fuglens brogede Hale.

Og som de vandrede frem, skreg store Fugle fælt fra Trærnes Grene; med lydelige Menneskestemmer skreg de: »Du Døds-Vandrer, husker Du mig!« - det var alle de onde Tanker og Begjæringer fra hans Livs Dage, som raabte til ham: »husker Du mig!« -

Og Sjælen gjøs et Øieblik, thi den kjendte Stemmerne, de onde Tanker og Begjæringer, der traadte op som Tingsvidner.

»I vort Kjød, i vor onde Natur, boer intet Godt!« sagde Sjælen, »men Tankerne hos mig bleve ikke til Gjæringer, Verden har ikke seet den onde Frugt!« og han skyndte sig end mere, for snart at komme bort fra de fæle Skrig, men de store sorte Fugle omsvævede ham i Kredse og skreg og skreg, som skulde

det høres over al Verden; og han sprang som den jagede Hind, og ved hvert Trin stødte han Foden mod skarpe Flintesteen, og de skar hans Fødder og det smertede ham. »Hvor komme disse skarpe Stene her? Som vissent Løv ligge de hen over Jorden!«

»Det er hvert uforsigtigt Ord, Du lod falde, og som saarede din Næstes Hjerte langt dybere, end Stenene nu saare din Fod!«

»Det tænkte jeg ikke over!« sagde Sjælen.

»Dømmer ikke, saa skulle I ikke dømmes!« klang det gennem Luften.

»Alle have vi syndet!« sagde Sjælen og løftede sig atter. »Jeg har holdt Loven og Evangeliet, jeg har gjort, hvad jeg kunde gjøre, jeg er ikke, som de Andre!«

Og de stode ved Himlens Port, og Engelen, Indgangens Bevogter, spurgte: »Hvo er Du? Siig mig din Tro og viis mig den i dine Gjerninger!«

»Jeg har strængt opfyldt alle Bud! jeg har ydmyget mig for Verdens Øine, jeg har hadet og forfulgt det Onde og de Onde, de, som gaee den brede Vei til den evige Fordømmelse, og jeg vil det endnu, med Ild og med Sværd, dersom jeg mægter det!«

»Du er altsaa een af Mahomedes Bekjendere!« sagde Engelen.

»Jeg! - Aldrig!«

»Hvo, som griber til Sværdet, skal omkomme ved Sværdet, siger Sønnen! hans Tro har Du ikke. Er Du maaskee en Israels Søn, der med Moses siger: Øie for Øie og Tand for Tand! en Israels Søn, hvis nidkjære Gud er kun dit Folks Gud!«

»Jeg er Christen!«

»Det kjender jeg ikke i din Tro og dine Gjerninger. Christi Lære er Forsoning, Kjærlighed og Naade!«

»Naade!« klang det gennem det uendelige Rum, og Himlens Port aabnede sig, og Sjælen svævede mod den aabne Herlighed.

Men Lyset, der udstrømmede, var saa blændende, saa gennemtrængende, at Sjælen veeg tilbage, som for et draget Sværd; og Tonerne klang saa bløde og gribende, ingen jordisk Tunge kan udsige det, og Sjælen bævede og bøiede sig dybere og altid dybere, men den himmelske Klarhed trængte ind i den, og da følte og fornåm den, hvad den aldrig før saaledes havde følt, Byrden af sin Hovmod, sin Haardhed og Synd. - Det blev saa klart inden i den.

»Hvad godt jeg gjorde i Verden, det gjorde jeg, fordi jeg ikke kunde anderledes, men det Onde - - det var af mig selv!«

Og Sjælen følte sig blændet af det rene himmelske Lys,

afmægtig sank den, saaledes syntes det, dybt, rullet i sig selv; nedtyngt, umoden for Himmeriges Rige, og i Tanken om den strænge, den retfærdige Gud, vovede den ikke at udstamme: »Naade!«

- Og, *da* var Naaden der, den ikke ventede Naade. -

Guds Himmel var i hele det uendelige Rum, Guds Kjærlighed gennemstrømmede den i uudtømmelig Fylde.

»Hellig, herlig, kjærlig og evig vorde Du, Menneskesjæl!« klang det og sang det. Og Alle, Alle skulle vi paa vort Jordlivs yderste Dag, som Sjælen her, bæve tilbage for Himmeriges Glands og Herlighed, bøie os dybt, ydmyge nedsynkende og dog baarne af hans Kjærlighed, hans Naade, holdes oppe, svævende i nye Baner, luttrede, ædlere og bedre, mere og mere nærme os Lysets Herlighed, og styrket ved ham mægte at stige ind i den evige Klarhed.